Karşı olum

Doğrudan çıkarımlar

Photo by Antoine Dautry on Unsplash

Karşı olum, zihnimizin tek bir öncülden yola çıkarak sonuç ürettiği "Doğrudan çıkarımlar" kategorisinde yer alıyor. Burada kategorize ettim:

Doğrudan çıkarımlar ve dolaylı çıkarımlar

Karşı olum, eşdeğerlik, kategorik tasım ve kategorik olmayan tasım

medium.com

Temel mantığı iki maddede özetleyerek başlayacağım.

- Elimizdeki bir önermenin doğruluğundan ya da yanlışlığından hareketle, onun zıttının veya altığının ne olduğunu buluyoruz.

- Tek bir cümleye bakarak diğerinin doğruluk değerini tespit etmiş oluyoruz.

"Bütün insanlar dürüsttür" öncülü yanlışsa, "Bazı insanlar dürüst değildir" öncülünün doğru olduğu sonucuna varıyoruz.

X'te şöyle yazmıştım:

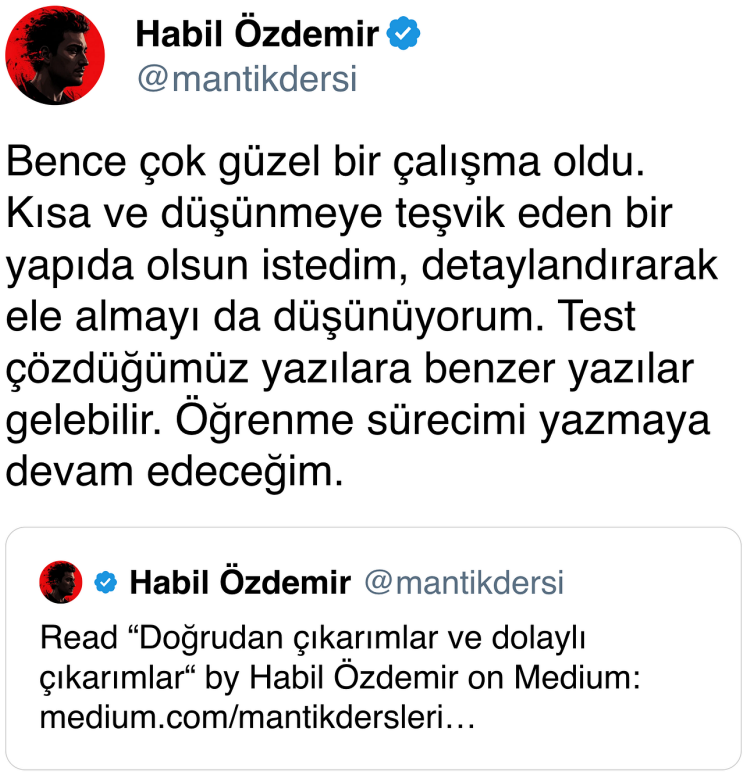

X'teki yazım.

10 tane soru çözelim.

1. **Yazıya göre karşı olum zihnimizin nasıl bir işlem yaptığı kategoride yer alır?**
   A. Önermelerin yerlerinin değiştirildiği "döndürme" kategorisinde.
   B. Hiçbir öncül kullanılmadan sezgisel sonuç üretilen kategoride.
   C. Tek bir öncülden yola çıkarak sonuç üretilen "doğrudan

çıkarımlar" kategorisinde.
D. Birden fazla öncülün karşılaştırıldığı "dolaylı çıkarımlar" kategorisinde.
İpucu: *yazının giriş kısmında karşı olumun hangi ana başlık (çıkarım türü) altında sınıflandırıldığına dikkat et.*

2. **Doğrudan çıkarımların (ve dolayısıyla karşı olumun) temel çalışma prensibi nedir?**
A. İki farklı yargıyı birleştirip üçüncü bir yargı oluşturmak.
B. Elimizdeki bir önermenin doğruluk değerinden hareketle diğerinin değerini bulmak.
C. Önermenin dilbilgisi kurallarına uygunluğunu denetlemek.
D. Önermenin konusunu yüklem, yüklemini konu yapmak.
İpucu: *yazıda "tek bir cümleye bakarak" neyi tespit ettiğimizden bahsedildiğini hatırla.*

3. **Yazıda verilen örneğe göre "Bütün insanlar dürüsttür" önermesi yanlışsa, aşağıdaki çıkarımlardan hangisine varılmıştır?**
A. "Bazı insanlar dürüsttür" önermesi yanlıştır.
B. "Bütün insanlar dürüst değildir" önermesi yanlıştır.
C. "Hiçbir insan dürüst değildir" önermesi doğrudur.
D. "Bazı insanlar dürüst değildir" önermesi doğrudur.
İpucu: *yazının sonundaki "Bütün insanlar dürüsttür" örneğinin sonucuna odaklan.*

4. **Karşı olum ilişkisinde, bir önermeden hareketle hangilerini bulabiliriz?**
A. Konusunu ve yüklemini
B. Nedenini ve sonucunu
C. Zıttını veya altığını
D. Sadece eşdeğerini
İpucu: *yazıda çıkarım yaparken önermenin nesiyle (hangi ilişkileriyle) ilgilendiğimiz belirtilmişti?*

5. **Yazıda geçen sınıflandırmaya göre aşağıdakilerden hangisi "doğrudan çıkarımlar" grubunda yer almaz?**
A. Zıt önerme çıkarımı
B. Karşı olum
C. Kategorik tasım
D. Altık önerme çıkarımı
İpucu: *hangi seçenek tek bir öncül yerine birden fazla öncüle ihtiyaç duyan bir çıkarım türünü ifade ediyor?*

6. **Mantık karesine göre (yazıdaki mantığa paralel olarak), "Her A, B'dir" (tümel olumlu) önermesi ile "Bazı A'lar B değildir" (tikel olumsuz) önermesi arasındaki ilişki nedir?**
   A. Eşdeğer
   B. Çelişik
   C. Altık
   D. Karşıt
   İpucu: *yazıdaki örnekte biri doğruyken diğerinin zorunlu olarak yanlış (veya tam tersi) olduğu ilişkiyi düşün.*

7. **Bir doğrudan çıkarımda sonuç (çıkarım) elde etmek için kaç önermeye ihtiyaç vardır?**
   A. 3
   B. 2
   C. 1
   D. En az 4
   İpucu: *yazıda "tek bir…" ifadesini sıklıkla vurguladım.*

8. **"Bazı çiçekler kokuludur" önermesi doğruysa, karşı olum karesine göre çelişiği olan "Hiçbir çiçek kokulu değildir" önermesi hakkında ne söylenebilir?**
   A. Yanlıştır.
   B. Doğrudur.
   C. Belirsizdir.
   D. Geçersizdir.
   İpucu: *bir şeyin varlığı doğruysa (bazı…), yokluğu (hiçbir…) doğru olabilir mi düşünün.*

9. **Yazıdaki bilgiye dayanarak, "altık" önermeyi bulma işlemi neyi gerektirir?**
   A. Önermenin hem niteliğini hem de niceliğini değiştirmeyi.
   B. İki farklı önermeyi birleştirmeyi.
   C. Aynı nitelikte (olumlu/olumsuz) fakat farklı nicelikte (tümel/tikel) bir önermeye geçişi.
   D. Sadece önermenin yüklemini değiştirmeyi.
   İpucu: *altık ilişki **bütün** ve **bazı** arasındaki dikey ilişkidir.*

10. **Yazının yazarı (ben) bu konuyu (karşı olum) anlatırken nasıl bir yaklaşım benimsediğini belirtmiştir?**
    A. Kısa ve düşünmeye teşvik eden bir yapıda.
    B. Tarihsel gelişimine odaklanarak.
    C. Sadece formüllerle.
    D. Çok detaylı ve akademik bir dille.

İpucu: *yazarın kendi çalışması hakkındaki yorumunu içeren son kısımlara bakabilirsin.*

Cevaplar

1. C
2. B
3. D
4. C
5. C
6. B
7. C
8. A
9. C
10. A

Okuduğunuz için **teşekkür ederim**.